

9 marca 2020 r. w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej w Warszawie była wyjątkowa okazja obejrzenia wielu cennych średniowiecznych dokumentów pergaminowych z zasobu tzw. Archiwum Pojoannickiego w Kłodzku. Zbiór dokumentów gromadzony i przechowywany początkowo przez joannitów, później augustianów, trafił do prowadzonej przez jezuitów parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kłodzku i tam przetrwał przez kilka wieków. Przechowywany był w specjalnej barokowej szafie, stanowiącej cenny i piękny przykład mebli użytkowych. Na zbiór składają się dokumenty pergaminowe i papierowe związane z historią Kościoła i miejscowości z Kotliny Kłodzkiej. Ich liczba szacowana jest na ponad pół tysiąca. W archiwum są także akta dotyczące parafii, szkół i seminarium, rysunki i starodruki oraz pieczęcie papieży, biskupów, książąt.
Dokumentacja ta była wykorzystywana do badań naukowych bardzo rzadko i nie była szerzej znana. Przed kilkoma laty zaczęło się to stopniowo zmieniać. W 2017 r. podjęto prace porządkowe, w tym przeprowadzono pierwszą po wojnie inwentaryzację. W 2018 r. wykonano konserwację 33 dokumentów. Kolejnym krokiem były prace przeprowadzone w 2019 r. – konserwacja następnych 34 dokumentów. Inicjatorzy i organizatorzy prac działają pod hasłem „Od-Nova”, a kolejne etapy tego projektu finansowane były ze środków przyznawanych w ramach konkursów Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych „Wspieranie działań archiwalnych”.
Spotkanie w Muzeum rozpoczęła Henryka Szczepanowska, kierownik realizowanych projektów. Wraz z nią współpracują m.in. Mietek Kowalcze, dr Michał Kurzej, dr Kinga Blaschke i ponad stu wolontariuszy, angażujących się w różne działania. Ich prace były przedmiotem wystąpienia na konferencji „Archiwa kościelne w niepodległej Polsce” w 2019 r. w Łodzi. Jako drugi zabrał głos dr Paweł Pietrzyk, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, zapewniając o gotowości do dalszego wspierania projektów, które mają na celu zabezpieczanie dziedzictwa archiwalnego. Po nim o. Robert Mól SJ, proboszcz parafii w Kłodzku, wspomniał kilka zdarzeń związanych ze swoim udziałem w projektach. Humorystycznie komentował, że nieraz czuje pomoc bp. Arnoszta z Pardubic, który erygował parafię w Kłodzku i nadal czuje się za nią odpowiedzialny.
Realizacja projektów nie byłaby możliwa bez wiedzy i współpracy ekspertów, którzy zabrali głos

w dalszym ciągu spotkania. Opowiedzieli o realizacji projektu „Archiwa jezuitów kłodzkich. Od-Nova” 3, ilustrując opowieść barwną prezentacją. Dr hab. Weronika Liszewska, konserwator z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, krótko przypomniała historię parafii i zbiorów, uznawanych za jedne z najcenniejszych w Europie Środkowej, nie przechowywanych w archiwach państwowych. Po tym przedstawiła zakres prac przeprowadzonych w 2019 roku, pokazując przykładowe rodzaje konserwowanych pergaminów i papierów.

Poinformowała też krótko o badaniach stanu dokumentów (nośników, wiązań, pieczęci), których wyniki nie tylko przyczyniły się do zastosowania właściwych metod konserwacji. Dostarczyły one również cennej wiedzy na temat stosowanych w średniowieczu materiałów pisarskich, która będzie przedmiotem odrębnej publikacji. Przedstawianie projektu kontynuował dr Jacek Tomaszewski (ASP w Warszawie), omawiając konserwację pieczęci. Pokazywał przykłady zniszczeń i metody konserwacji, całościowej i częściowej. Zwracał uwagę na typy i sposoby mocowań pieczęci oraz ich wpływ na możliwości i metody konserwacji i zabezpieczenia w specjalnych puszkach.

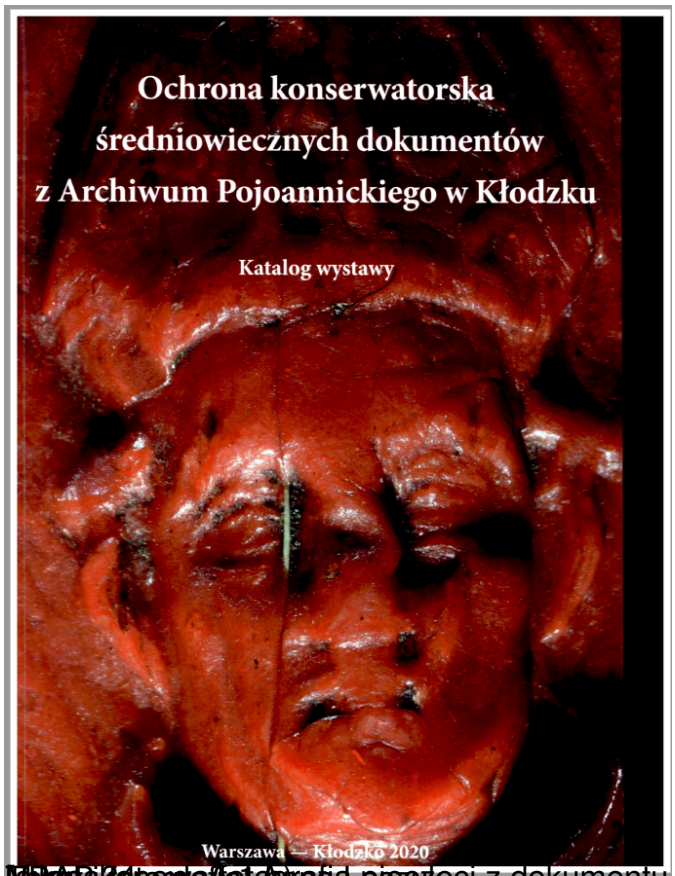
Dwupoziomowe zabezpieczenie pieczęci na paskach pergaminowych przy dokumencie z 1342 r.

Po tym fachowym wprowadzeniu, zgromadzeni mieli możliwość obejrzenia ponad dwudziestu dokumentów, już poddanych konserwacji, a także trzech obiektów (dwie księgi i jeden dokument), które jeszcze czekają na swoją szansę.

Na pierwszym planie dokument przed konserwacją

Wystawie towarzyszył katalog zatytułowany „Ochrona konserwatorska średniowiecznych dokumentów z Archiwum Pojoannickiego w Kłodzku". Opisano w nim realizację projektu konserwacji oraz zamieszczono opisy wszystkich 67 dokumentów, poddanych konserwacji w 2018 i 2019 r. Podano też bibliografię i wykaz wykorzystanych stron internetowych. Drugą część katalogu stanowią ilustracje dokumentów i ich fragmentów, pozwalające docenić zakres prowadzonych prac oraz wartość zabezpieczonego dziedzictwa dokumentacyjnego. Nie sposób pokazać wszystkich dokumentów. Jako przykłady, obrazujące różnorodność dokumentów już poddanych konserwacji, wymienić można kilka „naj":
- najstarszy – „Dokument odpustowy dla franciszkanek i klarysek w prowincji czesko-polskiej", pergamin, Perugia 24 III 1285 (s. 19 katalogu);
- najnowszy – „Cesarz Zygmunt ustanawia Puothę z Czastolowicza, kapitana Kłodzka do ochrony klasztoru augustianów przed niepokojami chłopów i pospólstwa podczas poboru podatków i innych należności od poddanych", pergamin, Siena 4 III 1433 (s. 19);
- największy – „Potwierdzenie dwóch przywilejów nadanych przez Karola IV klasztorowi augustianów w Kłodzku przez króla Wacława", pergamin, Burgleins 25 VI 1386, 565 x 652 + 70 mm (s. 21);
- najmniejszy – „Matis Liwste sprzedaje łąkę Hannusowi Czeterwange", pergamin, Kłodzko 21 V 1398, 165 x 120 + 15 mm (s. 23).

(fragment) fotografia pieczęci z dokumentu arcybiskupa Arnoszta z Pardubic z 1352 r.